

ובזה המליץ בעד ישראל, וכמו שהארכתי בזה במ"א. ונמצא מובן בזה דברי המכילתא והילקוט הנ"ל בטוב טעם שאמר מלמד שהסכים המקום על ידו, ר"ל כוונתו שהסכים הקב"ה למרע"ה במה שהוסיף יום א' מדעתו, וכיון שעל ידי זה שהוסיף יום א' מדעתו עי"ז באו ישראל לידי מעשה הידוע כנ"ל עפ"י דברי המגיד מקאזניץ זל"ה. וזהו שאמר לקיים מה שנאמר עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו שרומז למעשה זו, ור"ל שעל ידי שהסכים הקב"ה למשה רבינו ע"ה במה שהוסיף יום א' מדעתו עי"ז עשו המעשה כנ"ל. ואמנם לפי שבאמת עשו תשובה על זה ואדרבא נתוסף זכותם עי"ז כי ניכר שורש הרע שבתוכם, וניכר מעלת אמירתם נעשה ונשמע, ועל זה המעשה עשו תשובה כנ"ל עפ"י הקדמת הגאון הקדוש מבארדיטשוב זל"ה, ולכן אמר בלשונו לקיים מה שנאמר, שנראה שהרצון הי' שיהי' כן, ולפי הנ"ל באמת כן הוא, כי על ידי זה ניכר מעלת ישראל בקבלתם את התורה הקדושה, כיון שעל המעשה הרע עשו תשובה, והבן.

ועל פי זה יתורץ שפיר קושית הרמב"ן ז"ל בפ' תשא (נ, יג) שמקשה על רש"י ז"ל וז"ל ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואשר אמרת לי הנה אנכי שולח מלאך אין זו הודעה שאין אני חפץ בה עכ"ל רש"י. וכתב ע"ז הרמב"ן ז"ל, ואיננו נכון בלשון הכתוב, ועוד כי למה יאמר עתה כן ובעת שנאמר לו הדיבור ההוא שתק ממנו, וכי יבקש עתה להרויח בעבור מעשה העגל, עכ"ל הרמב"ן ז"ל. אכן לפי הקדמת הגאון הקדוש הנ"ל מתורץ שפיר קושית הרמב"ן ז"ל, כי באמת אחר המעשה רצה משה רבינו ע"ה להרויח כיון שכבר עשו תשובה על זה, ואדרבא ניתוסף זכותם, כי עי"ז ניכר ונגדל מעלת ישראל בקבלת התורה"ק ובאמירתם נעשה ונשמע כנ"ל, ולכן אחר המעשה ואחר שעשו תשובה רצה משה להרויח באמת, והבן.

והנה כל זה כתבתי לתרץ הנוסחא הישנה שלפנינו במכילתא ובילקוט, אכן מלשון רש"י ז"ל שכתב מלמד שהקדים על ידם מה שאין דרך בשר ודם לעשות כן שיהא הרב ממתין לתלמיד, וכן מצינו קום צא אל הבקעה וגו' ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד עכ"ל, מדבריו נראה שהיה לו ג"כ הגירסא במכילתא שהקדי"ם או שהשכי"ם, והגם שמביא ראייתו מיחזקאל ולא הביא הפסוק עד שהמלך במסיבו וגו' כמו שמביא במכילתא, מ"מ מלשונו שאמר מלמד שהקדי"ם על ידו נראה שהוא לשון המכילתא, וכן מצאתי ג"כ בפסיקתא זוטרותא שכתב וז"ל מלמד שהקדימה שכינה וכו' עי"ש, ונמצא לפי"ז שפיר הגיה הגאון מוהר"א מווילנא ז"ל במכילתא במקום שהשכי"ם צ"ל שהשכי"ם כנ"ל ולא הגיה שהקדי"ם, כי קרוב יותר השיבוש שבמקום שהסכים צ"ל שהשכים שאין הטעות רק באות אחד שנחלף שי"ן בסמ"ך.

ונמצא לפי"ז נ"ל לפרש המכילתא על פי נוסחא זו שאמר מלמד שהשכים המקום על ידיהם לקיים מה שנאמר עד שהמלך במסיבו וגו', דלכאורה הוא קשי ההבנה וקשה לפרש הפסוק ע"ז, לכן נ"ל לומר דהכונה עפ"י מה שנודע (וזה"ק ס"א פט). דע"י אתערותא דלתתא גורם אתערותא דלעילא, אולם כאן במעמד הר סיני היה אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא, והשכים המקום על ידיהם, ומביא הפסוק עד שהמלך במסיבו וגו' להורות על הנ"ל.

* * *

והר סיני עשן בלו מפני אשר ירד עליו וגו'. הנה נראה לי לומר בפירוש הפסוק עפ"י מה שקבלתי מרבותי, אשר כל דבר ודבר הוא בסוד עולם שנה נפש כמו שכתב בספר יצירה (פ"ג מ"ה), והוא סוד הענין של השבתות אלו דהיינו שבת שירה, וכן פרשת יתרו שקורין

יחזקאל, ובפ' יתרו מפטירין במרכבה שראה ישעי' (*), ומבואר בגמ' (מגיגה יג:) כי יחזקאל הוא כבן כפר וישעי' כבן כרך, ופי' הדבר כי מבואר בלקו"ת לקוטי ישעי' כי המרכבה שראה ישעי' היתה מסוד עולם הבריאה, והמרכבה שראה יחזקאל היתה מסוד עולם היצירה כמבואר בהקדמת התיקוני זוהר (ד). עיי"ש. הרי כי בסוד הנפש הוא יותר במעלה וכמ"ש מורי זללה"ה, שהרי מפטירין בפ' יתרו הפטורה שהוא יותר במעלה מההפטורה שמפטירין בשבועות וכנ"ל.

ומבואר בסה"ק כי עש"ן הוא נוטריקון עולם שנה נ'פש, ושמעתי ממורי זללה"ה למה נרמז כלל הזה כאן אצל הר סיני. ואמר כי כן הוא ג"כ בהרים שהם ג"כ בסוד עולם שנה נ'פש, כי ב'עולם' מבואר במדרש (יקרא רנא מ,א) אשר ההרים הם כמו פקק כל התהום, שאלמלא ההרים היה עולה התהום ומציף את כל העולם, רק ההרים סותמין אותו, וכן ב'שנה' הוא השבת, כי אלמלא השבת היו ימי החול מציפין את העולם, רק השבת ממתיק אותם ואינו מניחין להציף את העולם, וכן ב'נפש' הם הצדיקים, כי אלמלא הצדיקים היו הרשעים ח"ו מביאין מבול והיו שוטפין את העולם כולו, רק הצדיקים הם הממתיקין את הדינים ואין מניחין אותם להציף את העולם. ולכן אמר כאן אצל הר סיני 'עשן', להורות אשר ההרים הם ג"כ בסוד עולם שנה נ'פש וכנ"ל כן שמעתי ממורי זללה"ה.

באמצע התורף, והוא כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש, דהיינו קריעת ים סוף, כאשר האדם בא אל הים שנקרע לפני ישראל יוכל להרגיש ההארה של שביעי של פסח, שהוא הארה של קריעת ים סוף, והראיה לזה דמבואר בגמ' ברכות (נז.) דהרואה מעברות הים צריך ליתן הודאה ושבח לפני המקום, וזה הוא בסוד עולם. וכאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש ג"כ הארה נפלאה מזה, והוא בסוד שנה. וכן כאשר קורין בתורה פרשת בשלח יוכל להרגיש ג"כ הארה זו והוא בסוד נפש.

החידושים

וכן על דרך זה הענין הוא בהארה על מעמד הר סיני, כי בעולם הוא, כאשר בא האדם אל הר סיני יוכל להרגיש הארה זו, ובשנה הוא כאשר בא חג השבועות זמן מתן תורה, ובנפש הוא בשבת שקורין בתורה פ' יתרו. וכן על דרך זה הוא בכל ענין, כי בעולם הוא כאשר בא אל המקום אשר שם נעשה הענין הזה בפועל ממש, ובשנה הוא כאשר בא הזמן הזה בשנה שהיה הדבר הזה, ובנפש הוא כאשר קורא בתורה הענין הזה, ע"כ מה שקבלתי מרבותי רק הוספתי מעט בהרחבת ביאור הענין (עין נסה"ק ערי נחל נפ' אמור גד"ה אן נעשור למדע השניי הזה).

ושמעתי ממורי הקדוש זללה"ה כי בסוד הנפש שהוא על ידי התורה הוא יותר גבוה במעלה מן הזמן שהוא בשנה, ע"כ שמעתי ממורי זללה"ה. והבאתי ראיה לדבריו הקדושים, כי הרי בשבועות מפטירין במרכבת

(*) עי' בארחות חיים להגה"ק רבי נחמן מספינקא זצ"ל חתנו של רבינו (סי' תצ"ד אות ג') שכ' וז"ל: בחג השבועות מפטירין ביחזקאל עי' באר היטב (סק"ג) דנהגו להפטיר דוקא גדול וחכם. ועי' בלבוש הטעם דמפטירין במרכבה דיחזקאל, משום דבאותו היום באותו מעמד הנבחר השיגו כולם למעלת הנבואה, וכולם בקטניהם וגדוליהם שמעו אנכי ה' ולא יהיה לך מפי הגבורה, ובלי ספק שכולם השיגו באותו מעמד מעשה מרכבה מכל מה שהשיג יחזקאל, כענין שנאמר וכל העם רואים את הקולות שרמזו כולו למעשה מרכבה, לכן מפטירין ג"כ במעשה מרכבה שהוא מעין המאורע עכ"ל, ועי' בזוהר סוף פ' יתרו (צד). ושמעתי מפי כ"ק אדמו"ח הגה"ק מוה"ר יוסף מאיר שליט"א דלפי מה דאיתא בפ"ב דתגיגה (יג:) אמר רבא כל שראה יחזקאל דאיה ישעי', למה יחזקאל דומה לכן כפר שראה את המלך, ולמה ישעי' דומה לכן כרך שראה את המלך וכו', אם כן כ"ש דיש לנהוג להפטיר דוקא גדול וחכם גם בפרשת יתרו דמפטירין במרכבה דישעי' סי' ו' ז', ועי' בבאר היטב סי' רפ"ב (סק"ח).